

ÇOCUK GÖZÜNDEN NİTELİKLİ KİTAP NİTELİKLİ ZAMAN PROJESİ*
**QUALIFIED BOOK, QUALIFIED TIME PROJECT THROUGH THE EYES
OF THE CHILDREN**

Doç.Dr.Ayşe ÖZTÜRK SAMUR

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
ayseozturksamur@yahoo.com Aydın/Türkiye.

ORCID ID: 0000-0003-1976-3078

Doç. Dr. Gözde İNAL

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
gozde.inal@adu.edu.tr Aydın/Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-5943-0537

ÖZET

Nitelikli kitap nitelikli zaman projesi çocukların kaliteli kitaplar ile buluşması ve kitaplar aracılığı aileleri ile nitelikli zaman geçirmeleri amacıyla gerçekleştirilmiştir. Projede, Aydın ilindeki okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş altı yaş grubu 125 çocuk yer almıştır. Araştırmacılar tarafından projenin başında beş altı yaş grubu çocuklara uygun 25 resimli çocuk kitabı belirlenmiştir. Her bir kitapla ilgili ailelerin çocuklarına yöneltebileceği sorular ve aile bireyleri ile çocuğun bir arada yapabileceği etkinlikler hazırlanmıştır. Her sınıftan altı çocuk olmak üzere toplam 30 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Aktivite kitapları, üç boyutlu olarak oluşturulan materyaller, etkinlik uygulamalarına ait fotoğraflar ve çocukların yaptıkları resimler doküman analizi yoluyla incelenmiştir. Yapılan görüşmelerde çocuklar, kitapları onlara büyük çoğunlukla annelerinin okuduğunu, aynı şekilde etkinlikleri de büyük bir çoğunlukla anneleri ile yaptıklarını ifade etmişlerdir. Genel olarak projedeki kitapları ve etkinlikleri sevdiklerini belirten çocuklar, kitaplardan en çok “Köpekler Bale Yapmaz” “Gergedanlar Krep Yemez” ve “Elmer” kitaplarını, etkinliklerden ise “Elmer” ve “İsimsiz Taşın Masalı” etkinliklerini sevdiklerini ifade etmişlerdir. Projede yer alan kitaplardan en sevdiklerini çizimleri istendiğinde de en çok “Köpekler Bale Yapmaz” kitabını resmetmişlerdir. Aktivite kitapları ve fotoğraflar incelendiğinde de, öyküler ve proje ile ilgili soruların çocuklara sorulduğu, çocukların verdiği yanıtların yazıldığı, etkinliklerin büyük bir çoğunluğunun tamamlandığı söylenebilir. Projeden elde edilen tüm veriler değerlendirildiğinde; çocukların nitelikli kitaplar ile buluşması ve bu kitaplar aracılığı ile aileleri ile nitelikli zaman geçirmesi amacına büyük ölçüde ulaşıldığı düşünülmektedir. Projedeki kitaplar ve etkinlikler aracılığı ile çocuklar aileleri ile iletişim, sanat, oyun ve hareket dolu nitelikli bir zaman geçirirken, kendilerini ifade etmenin farklı yollarını keşfetmişler ve deneyimlemişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk kitapları, aile katılımı, kitap çantası projesi, çocuk gözünden değerlendirme

ABSTRACT

* Bu proje Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon birimince desteklenmiştir. Proje Numarası: EĞF-17042. Çalışma, 11-13 Kasım 2022 tarihlerinde çevrimiçi olarak düzenlenmiş olan II. Eğitimde Mükemmellik Kongresi’nde sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

Qualified Book, Qualified Time Project was conducted to introduce children with qualified books and to spend qualified time with their families through books. 125 children in the age group of five or six who attend pre-school education institutions in Aydın province were included in the project. At the beginning of the project, the researchers identified 25 illustrated children's books suitable for children aged five or six. For each book, a booklet including questions that families can ask to their children and activities that family members and children can do together was prepared. Semi-structured interviews were conducted with a total of 30 children, six of whom were from each class. Activity books, three-dimensional materials, photographs of activity applications and pictures made by the children were examined through document analysis. When the interviews with the child were examined, the children stated that their mothers mostly read the books to them and that they did activities mostly with their mothers. In general, children expressed that they liked the books and activities in the project. The books that children liked the best were "Dogs Don't Do Ballet", "Rhinos Don't Eat Pancakes", and "Elmer", the activities that children liked the best "Elmer" and "Unnamed Stone's Tale. When the children were asked to draw the picture of the book that they liked the best in the project, they drew the picture of "Dogs Don't Do Ballet". When activity books and photographs were examined, it was seen that families asked questions about the stories to the children; they recorded children's responses and completed most of the activities. When gathered data analyzed, it is thought that the aims of introducing children with qualified books and spending quality time with their families through books were achieved to a great extent. Through the books and activities in the project, children have experienced and discovered different ways of expressing themselves while having a quality time full of communication, art, play and movement with their families.

Key words: book bag project, children books, family involvement, children's perspective

1. Giriş

Kitap okumak, ebeveynlerin ve çocukların birlikte yapabileceği en değerli aktivitelerden biridir. Ebeveynler okuma saatlerinin planlanması ve uygulanmasını önemsemeli, aynı zamanda çocuklarına rol model olmalıdır. Birçok aile, çocuklarının başarılı okuyucular olmasını ister, ancak bazıları okumayı teşvik etmek için ne yapmaları gerektiği konusunda kendilerine yeterince güvenmezler. Bu göz ardı edilemeyecek bir durumdur çünkü yapılan pek çok araştırma da göstermektedir ki çocuk kitapları, çocukların erken okuryazarlık becerilerini (Fletcher ve Reese, 2005; Whitehurst ve Lonigan, 1998), okuma başarısını (Bus, van IJzendoorn ve Pellegrini (1995), matematik becerilerini (Öztürk Samur, İnal Kızıltepe, Uyanık, 2017; Van den Heuvel-Panhuizen vd., 2016; Young-Loveridge, 2004), okumaya karşı ilgilerini, dil becerilerini ve sözcük dağarcığını (Huebner ve Payne, 2010; Yıldız-Bıçakçı, Er ve Aral, 2018; Ergül vd., 2016; Elmonayer, 2013) olumlu yönde etkilemektedir.

Bu etki, seçilen kitapların kalitesi, bu kitapları çocuklarla farklı şekillerde okumak ve kitaplar hakkında soru sormakla daha da güçlenmektedir. Kitapların farklı şekillerde okunması çocukların sözcük dağarcığı üzerinde etkilidir (Mol, Bus, de Jong ve Smeets, 2008). Ayrıca, çocuklara daha fazla soru sorarak (Jordan, Snow ve Porsche, 2000) çeşitli okuryazarlık becerilerinde daha büyük kazanımlar sağlanabilir. Ebeveynler açık uçlu ve bağlam temelli sorular sorduğunda ve daha uzun anlatıları teşvik ettiğinde, çocukların sözcük dağarcığı önemli ve kalıcı şekilde gelişebilir (Peterson, Jesso ve McCabe, 1999). Çocuklarla okumak ve konuşmak onların kendilerini daha güvende hissetmelerine yardımcı olur (Enz ve Stamm, 2015). Bu iletişimi geliştirmenin en etkili yollarından biri de ailece hem yüksek sesle hem de sessizce kitap okumaktır (Richardson vd., 2008).

Ancak dünya ortalamasında çocukların evlerinde 25 ve daha fazla kitap bulunurken, ülkemiz çocuklarının yalnızca %19'unun evinde 25 ve daha fazla kitap bulunmaktadır (Çocuk Vakfı, 2006).

Oysa bebeklikten itibaren hayatında kitap olan çocukların, ilkokulda akranlarına göre daha avantajlı olduğu görülmektedir (Wade ve Moore, 2000). Ülkemizde evde bir kütüphane oluşturma konusunda ailelerin birçoğu duyarsız davranmaktadır (Şahin, Çelik ve Çelik, 2012; Yılmaz, 2004). Evdeki kütüphaneler için çocuklara kitaplar seçilirken, ebeveynler genel olarak kitapların eğitici ve ders verici nitelikte olması gerektiğini savunmakta, çocukların eğlenmelerinden daha çok öğrenmeleri için kitaplara başvurdukları görülmektedir (Kıldan ve Gümrükçü Bilgici, 2011). Çocuk kitaplarından beklenen bu geleneksel eğitici bakış açısı ise kitap okuma alışkanlığının önündeki en büyük engellerden birini oluşturmaktadır. Bu sonuçlar ülkemizde çocukların kitaba erişimi ve ailelerin kitap seçimi konusunda bakış açılarında önemli eksiklerin olduğunu göstermektedir.

Çocuklar, kitap okuma konusunda kendilerine rol model olacak, kitap okuma alışkanlığının gelişmesi konusunda kendileri ve çocukları için yeterince sabır ve devamlılık gösteren, kitapları seçme ve kullanma konusunda yetkin ve cesaretlendirici olan ebeveynlere ihtiyaç duymaktadır. Her çocuk gerek evinde gerek okulda gerekse çevresinde okumanın teşvik edildiği bir çevrede onlara doğru rehberlik eden yetişkinlerle karşılaşmalıdır. Özellikle aile çocuk için teşvik edici bir çevrenin yaratılmasında birincil sorumludur (Van Kleeck ve Stahl, 2003). Ancak aileler ile yapılan bir çalışmada ailelere bildikleri çocuk kitapları sorulduğunda, çocuklar için uygunluğu tartışılır klasik çocuk masallarını belirtmişlerdir. Diğer yandan, aileler, okumanın değerli olduğunu çocuklara kitap okunması ve çocukların kitap okuması gerektiğini düşünmekle birlikte, çocuklar için doğru kitapları seçme konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini ifade etmektedir (Öztürk Samur ve Çiftçi, 2019).

Yapılan birçok araştırma kitapların etkin kullanımı konusunda da önemli eksiklerin bulunduğunu göstermektedir. Evde ve okulda uygulanan birlikte okuma etkinliklerinin incelendiği araştırmalarda, ebeveynler ve öğretmenlerin hikâye okunurken çocuğun pasif katılım gösterdiği etkinlikleri tercih ettikleri, ebeveynlerin neredeyse tamamının hikâye sonrası etkinlik yapmadığı belirlenmiştir. Hikâye sonrası etkinlik yapan öğretmenlerin ise açık uçlu sorular ve hikâyeyi geçmiş yaşantılarla ilişkilendirme gibi tekniklerden uzak durduğu, öğretmenlerin uygulamalarında sıklıkla kapalı uçlu ve daha düşük kalitede soruları tercih ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır (Erdoğan vd. 2016; Öztürk Samur ve Soydan, 2013; Good ve Brophy, 2008; Wragg ve Brown, 2001).

Çocukların nitelikli kitaplara ulaşımı, okumayı teşvik edici çevre ve kitapların etkin bir şekilde kullanımı noktasındaki belirtilen bu yetersizliklerden hareketle bu projede, çocukların nitelikli kitaplar ile buluşturulması ve aileleriyle kitaplar aracılığı ile nitelikli zaman geçirmeleri hedeflenmektedir. Kitabın önemli bir araç olduğu bu süreçte, çocukların kitaba karşı olumlu bir tutum geliştirmesi, böylece okuma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik önemli bir adım atılacağı ön görülmektedir. Aynı zamanda proje kapsamında seçilen nitelikli kitaplar ve bu kitaplara bağlı olarak geliştirilen etkinliklerin çocukların kavram gelişimlerinin desteklenmesinde önemli bir rol üstleneceği düşünülmektedir. Ailelerin ise çocuklarıyla kaliteli zaman geçirmesi ve çocuklarının eğitimi sürecine katılımının sağlanması hedeflenmiştir. Araştırma sonunda, Nitelikli Kitap Nitelikli Zaman Projesi, çocuklar, ebeveynler ve öğretmen tarafından değerlendirilerek nitelikli kitapların çocuklara okunması, sorular sorulması ve kitaplar temelinde hazırlanan etkinliklerin uygulanması süreci yarı yapılandırılmış görüşmeler ve elde edilen tüm dokümanlarla değerlendirilmiştir.

Özellikle çocukların öznel perspektiflerinin dikkate alındığı bu çalışmada, çocuk araştırmanın aktif katılımcısıdır. Çocuk katılımlı araştırma yaklaşımları, sürekli olarak çocukların katılımının gerçekten gönüllü ve çocukların güvende olmasını sağlamanın yollarını aramaktadır (Hill, 1997; Morrow ve Richards, 1996). Çocuklara kendilerini yaratıcı ve çocuk merkezli ifade etme yolları verilmeli (Clark ve Moss, 2001; Cook ve Hess, 2007; O’Kane, 2008) görüşleri dikkatle dinlenmeli ve buna göre hareket edilmelidir (Cox ve Robinson-Pant, 2008). Bu çerçevede, hak temelli bir katılım yaklaşımı, çocukların kendilerini etkileyen tüm konular hakkında bir görüş oluşturmalarına olanak sağlayan bir gerekliliği kapsar. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, Nitelikli Kitap Nitelikli Zaman Projesi’nin çocuk gözüyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. Yöntem

2.1.Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Bu desende bireylerin; gerçekler, olaylar hakkındaki deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları ve bu anlamları nasıl paylaştıkları ortaya konulur (Creswell ve Creswell, 2018; Merriam ve Tisdell 2016). Çalışmada, veri çeşitliliği için görüşme formu ve doküman analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda çocukların projeye ilişkin deneyimleri ve görüşlerini belirlemek için, 30 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular, okul öncesi eğitimi ve ölçme ve değerlendirme alanlarında üç uzmanın görüşü çerçevesinde yeniden düzenlenmiştir. Bu formda “(1) Kitapları sana kim okudu? (2) Etkinlikleri kiminle yaptın? (3) En sevdiğin kitap hangisiydi? (4)En sevdiğin etkinlik hangisiydi?” soruları yer almaktadır.

Doküman analizi için ise 125 çocuğun aktivite kitaplarında yer alan etkinlikler ve çocukların sorulara vermiş olduğu yanıtlar, proje kapsamında oluşturulan materyaller ile “En sevdiğim kitap” konulu resimleri ve etkinlik uygulamalarına ait fotoğraflar değerlendirilmiştir.

2.2.Çalışma Grubu

Bu çalışmaya Aydın ilindeki üç farklı okuldaki beş farklı okul öncesi sınıfındaki beş altı yaş grubu 125 çocuk dâhil edilmiştir. Seçilen üç okul düşük ve orta düzeydeki ailelerin çocuklarının devam ettiği devlet okullarıdır. Her sınıftan altı çocuk olmak üzere 30 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve 125 çocuğun yaptıkları resimler, fotoğraflar, etkinlik kitapları ve portfolyo dosyaları incelenmiştir.

2.3.Araştırma Süreci

Öncelikli olarak proje ekibi tarafından beş altı yaş gurubu çocuklara uygun resimli çocuk kitapları incelenerek, 25 adet çocuk kitabı belirlenmiştir. Bu kitaplardan yola çıkılarak, ailenin çocuklarına yöneltebileceği sorular ve aile bireyleri ile çocuğun bir arada yapabileceği çalışmalardan oluşan etkinlik kitabı, öğretmenler için de kitap takip çizelgeleri hazırlanmıştır. Hazırlanan etkinlik kitabı iki okul öncesi eğitimi alanı uzmanı tarafından incelenmiş ve uzmanların önerileri doğrultusunda düzenlenmiştir.

Bilimsel Araştırma Projeleri koordinasyon biriminin desteği ile bütün kitaplardan beş ana set olacak şekilde satın alınarak, etkinlik kitapları çoğaltılmıştır. Hazırlık sonrasında ailelere ve öğretmenlere

seminerler verilmiştir. Bu seminerlerde seçilen çocuk kitapları ve etkinlik kitapları tanıtılmış, projenin nasıl uygulanacağı, nitelikli çocuk kitaplarının özellikleri, çocuklara kitapların nasıl okunması ve kitaplar hakkında nasıl sorular sorulması gerektiği ve kitaplar doğrultusunda nasıl etkinlikler yapılabileceği hakkında bilgi verilmiştir. Ailelerden proje kapsamındaki kitaplarla ilgili sorulara çocuklarının verdikleri yanıtları etkinlik kitabında ilgili bölüme yazmaları, etkinlik uygulamaları sürecinde ortaya çıkan ürünleri saklamaları, kitap okuma ve etkinlik uygulamaları sırasında mümkünse fotoğraf çekmeleri ve proje sonunda etkinlik kitabının son sayfasında yer alan proje hakkındaki görüşler kısmını doldurmaları istenmiştir. Bununla birlikte ailelerden hem kendileri hem de çocukları için gönüllü onam formunu doldurmaları istenmiştir. Ayrıca proje uygulamaları sırasında araştırmacılar belirli periyotlarla öğretmenler ile etkileşime geçerek uygulama süreci hakkında bilgi almıştır. Tüm materyaller öğretmenlere teslim edilerek proje uygulamaları 2018-2019 eğitim öğretim yılının Şubat ayında başlatılmıştır. Uygulamalar ortalama 13 hafta sürmüştür.

Proje uygulamaları tamamlandığında ise projede yer alan her anasının sınıf listesinden sistematik örnekleme yoluyla belirlenen altı çocuk (toplam 30 çocuk) ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca proje sonunda alınan etkinlik kitapları ve proje süresince çocukların aileleri ile yaptıkları etkinliklerin ürünleri ve fotoğrafları ve çocukların “En sevdiğim kitap” konulu resimleri incelenmiştir.

2.4.Verilerin Toplanması

Proje sonunda okullara gidilerek, her sınıfta çocuklara projedeki kitapları hatırlatmak amacıyla bütün kitaplar masaya dizilmiştir. Çocuklardan projedeki en sevdikleri kitapla ilgili resim çizmeleri istenmiştir. Resimleri tamamladıklarında her çocuğun resmini anlatması hangi kitap olduğunu söylemesi istenmiştir. Her sınıftan altı olmak üzere toplam 30 çocuk ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Bütün etkinlik kitapları, proje süresince çocukların aileleri ile yaptıkları etkinliklerin ürünleri ve fotoğraflar doküman analizi için toplanarak incelenmiştir.

2.5.Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde “betimsel analiz” yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde, veriler görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak düzenlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu doğrultuda yarı yapılandırılmış görüşme formlarında yer alan sorular temel alınarak verilerin analizi için genel bir çerçeve oluşturulmuştur. Öncelikle ses kayıt cihazlarındaki veriler araştırmacılar tarafından dinlenmiş ve ardından bilgisayar ortamında yazıya dönüştürülerek tekrar okunmuştur. Böylece araştırmacıların katılımcıların görüşleri ile ilgili genel bir izlenim elde etmesi amaçlanmıştır. İkinci aşamada, formlar daha önceden oluşturulan genel çerçeve doğrultusunda okunarak belirli kategoriler altında kodlanmıştır. Tüm katılımcıların görüşleri kategoriler doğrultusunda kodlanarak sürekli olarak karşılaştırılmıştır. Sürekli karşılaştırma sürecinde bulguların hem kendi içinde tutarlı olmasına hem de kodlayıcılar arasındaki tutarlılığa dikkat edilmiştir. Araştırmada iç geçerliği sağlamak için; çocukların “Nitelikli Kitap Nitelikli Zaman Projesine” ilişkin görüşleri doğrudan alıntılarla desteklenmiş, dış geçerliliği sağlamak için de veri toplama araçlarının hazırlanmasından, uygulanması ve analiz edilmesine

kadar araştırma süreci detaylıca açıklanmıştır. Doğrudan alıntılarda çocuklar C.1, C.2..... şeklinde kodlanmıştır. Çalışma kapsamında 30 çocuk ile görüşme yapılmıştır. Ancak görüşme sorularına verilen yanıtlar doğrultusunda bazen bir çocuk birden fazla kategori altında gruplandırılmıştır.

Çocukların proje sonunda çizdiği resimler ve etkinlik kitapları ise her iki araştırmacı tarafından önce ayrı ayrı sonra da birlikte incelenmiştir. Araştırma raporunda bu resim ve etkinlik ürünlerinin fotoğraflarına da yer verilmiştir.

3. BULGULAR

3.1.Yarı yapılandırılmış görüşme bulguları

Proje sonunda, çocuklara kitapları onlara kimin okuduğu, etkinlikleri kiminle yaptığı, en çok hangi kitapları sevdiği, etkinliklerden hangi etkinliği sevdiği sorulmuş ve çocukların görüşleri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Kitapları sana kim okudu, etkinlikleri kiminle yaptın?

	Kodlar	F	Örnek ifadeler
Kitapların Okunması	<i>Annemle</i>	15	<i>C.1: Annem okudu. C.17: Annem</i>
	<i>Babamla</i>	2	<i>C.19: Hepsini babam okudu. C.11: Babam</i>
	<i>Annemle- babamla</i>	9	<i>C.3: Bazen annem bazen babam C15: Annem ile babam okudu.</i>
	<i>Diğer (dede, abla, abi)</i>	4	<i>C.2: Annem, babam ve dedem okudu. C.4: Bazen abilerim okudu. C.27: Annem, babam ve ablam.</i>
	<i>Annemle</i>	28	<i>C.13: Annemle yaptık. C.9: Annem göstermişti. Ben sıra sıra yaptım.</i>
Etkinliklerin Yapılması	<i>Babamla</i>	1	<i>C.12: Babam yardımcı oldu.</i>
	<i>Annem ve ablamla</i>	1	<i>C.29: Annemle ama bazen ablamla da yaptık.</i>

Tablo incelendiğinde çocuklara kitapların, çoğunlukla anneleri tarafından okunduğu etkinliklerin de yine anneler ile yapıldığı görülmektedir. Çocuklara onlara okunan kitapları sevip sevmedikleri sorulduğunda, çocukların büyük bir çoğunluğu kitapları sevdikleri belirtmişlerdir. Bir çocuk örümcektan korktuğu için Spinderella kitabını, diğer çocuk ise uzun olduğu için Dedektif Can kitabı sevmediğini ifade etmiştir. Çocuklar proje kapsamında etkinlikleri büyük bir çoğunlukla sevmiştir. Yalnızca bir çocuk “Boyama yapmayı sevmediği için bazılarında sıkıldığını ve bu nedenle etkinliğin uzun sürdüğünü” belirtmiştir.

Tablo 2. En çok hangi kitapları sevdin?

Kitap	f
--------------	----------

<i>Köpekler Bale Yapmaz</i>	8
<i>Gergedanlar Krep Yemez</i>	7
<i>Elmer</i>	6
<i>Annemin Çantası</i>	4
<i>Alexander ve Oyuncak Fare</i>	4
<i>Mini Mini Mualla</i>	3
<i>Dedektif Can</i>	2
<i>Küçük Mor Balık</i>	1
<i>Kırmızı Fil</i>	1
<i>Mesajın Var Kırlangıç</i>	1
<i>Aynı Ama Farklı</i>	1
<i>Taşlangoz'un Masalı</i>	1
<i>Van Gogh ve Arkadaşları</i>	1

Çocuklar en çok sırası ile “Köpekler Bale Yapmaz, Gergedanlar Krep Yemez, Elmer, Annemin Çantası, Alexander ve Oyuncak Fare, Mini Mini Mualla ve Dedektif Can” kitaplarını sevdiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 3. En çok hangi etkinlikleri sevdin?

Etkinlikler	f	Örnek İfadeler
<i>Dedektif Can Etkinliği</i>	1	<i>C. 11: Eşya inceledik, saklı eşyayı bulmaya çalıştık.</i>
<i>Minik Can Etkinliği</i>	1	<i>C.12: Babamla vidalardan eşya yapmayı sevdim.</i>
<i>Elmer Etkinliği</i>	3	<i>C.14: Renkli bir fil vardı. Onun etkinliğinde bonibonlarla renkler yaptık.</i> <i>C. 21: Elmer'daki gibi filleri farklı renklerde boyamayı sevdim.</i> <i>C.7: Elmer'ın etkinliğinde bonibonları tabağa dizdik. Renkleri çıktı.</i>
<i>İsimsiz Taşın Masalı Etkinliği</i>	3	<i>C.5: Taş toplamayı. Onlardan ağaç yaptık. Ev yaptık.</i> <i>C 28: Taş toplamak hoşuma gitti mesela. Taşlardan ağaç yaptık.</i> <i>C 16: Taşları boyadık. Hikâye anlattık.</i>
<i>Gergedanlar Krep Yemez Etkinliği</i>	1	<i>C.4: Annemle krep yapmayı</i>
<i>Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor Etkinliği</i>	2	<i>C 22: En çok ahtapot yapmayı sevdim.</i> <i>C.9: Ahtapotta üst üste giyindik. Çok sıcak oldu.</i>
<i>Köpekler Bale Yapmaz</i>	2	<i>C.24: Dans etmeyi de sevdim.</i> <i>C.8: Annemle dans etmeyi sevdim.</i>
<i>Annemin Çantası Etkinliği</i>	1	<i>C.15: Annemin çantasının içindekileri çizmeyi sevdim.</i>

<i>Van Gogh ve Arkadaşları Etkinliği</i>	1	<i>C.6: Van Gogh resmini boyamak hoşuma gitti.</i>
<i>Öpücük Ne Renktir Etkinliği</i>	1	<i>C.18: Kalpler vardı, onları rengârenk boyadım.</i>
<i>Ninemle Hayvanat Bahçesinde Etkinliği</i>	2	<i>C. 2: Dedemle kendimi çizdim. C.29: Yapbozluysu sevdim. Tersini bulup yan yana koyuyorduk.</i>
<i>Pezzetiono Etkinliği</i>	2	<i>C.13: Renkli kâğıtlardan şekiller yaptım. Hikâye anlattım. C.25: Renkli kâğıtlarla hikâye anlatma</i>

Çocuklar, kitaplarla ilgili etkinliklerden “Elmer, İsimsiz Taşın Masalı, Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor, Köpekler Bale Yapmaz, Ninemle Hayvanat Bahçesinde, Pezzetiono” etkinliklerini sevdiklerini belirtmişlerdir. Aşağıya bu etkinliklerden bazı görseller eklenmiştir.

Görsel 1. Yavru Ahtapot Olmak Çok Zor Etkinliği

Görsel 2. İsimsiz Taşın Masalı Etkinliği

3.2.Değerlendirme Amaçlı Çocukların Yaptıkları Resimlerden Elde Edilen Bulgular

Proje sonunda bütün çocukların yaptığı projede en sevdiğim kitap resimleri değerlendirildiğinde çocukların sırası ile en çok “Köpekler Bale Yapmaz, Alexander ve Oyuncak Fare, Yavru Ahtapot Olmak Zor, Pezzetiono, Kırmızı Fil’i Gördünüz Mü?” kitaplarının resimlerini yaptığı gözlenmiştir. Aşağıya proje sonunda çocukların en sevdikleri kitaplarla ilgili çizdikleri resimlerin fotoğrafları eklenmiştir.

Görsel 3. Köpekler Bale Yapmaz

Görsel 4. Alexander ve Oyuncak Fare

3.3. Aktivite Kitabı Çocuğun Projeye İlişkin Görüşleri

Projede yer alan 125 çocuğa ait aktivite kitapları incelendiğinde; çocukların “Projeyi çok sevdiklerine, bitmesini istemediklerine, tekrar yapmak istediklerine, daha çok kitap olmasını istediklerine, aileleriyle etkinlik yapmaktan keyif aldıklarına, güzel zaman geçirdiklerine, yeni şeyler öğrendiklerine ve kitap okumayı sevdiklerine” ilişkin görüşler belirttikleri tespit edilmiştir. Çocukların projeye ilişkin görüşleri, ebeveynler tarafından aktivite kitaplarının sonundaki “çocuğun görüşü” kısmına yazılmıştır. Aşağıya ebeveynler tarafından yazılan çocuk görüşlerinden örnekler eklenmiştir.

ÇOCUĞUNUZUN GÖRÜŞLERİ: Van gah ve arkadaşları kitabını okuduktan
kendimi ressam gibi hissettim.
Köpekler bale yapmaz kitabında sanki kşpale
bale yapar gibi hissettim
Proje iyiydi, annemin kitap okumasından müddet oldu
Ninemihayvanat bahçesinde kitabında zerefayı
sever gibi hissettim

Görsel 5. Aktivite kitabı çocuğunuzun görüşü

ÇOCUĞUNUZUN GÖRÜŞLERİ:
Dedektif olmayı öğretti. Kediye yardım
etmeyi, Elmer'in renklerinin güzel olması
kendini gri renge boyanması, kitap okumayı
sevdim. Kitapların bittiği için üzgünüm.
Ama devam etmek istiyorum.

Görsel 6. Aktivite kitabı çocuğunuzun görüşü

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Nitelikli Kitap ve Nitelikli Zaman Projesi'nin çocuk görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesinin amaçlandığı bu çalışmada; çocuklara çoğunlukla kitapların anneler tarafından okunduğu ve etkinliklerin de çoğunlukla anneler eşliğinde yapıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte, oldukça sınırlı olsa da babaların da kitap okuma ve etkinlik yapma sürecine katıldığının belirlenmesi, baba-

çocuk etkileşimi açısından önemlidir. Okul öncesi dönemde kitaplarla kurulan etkileşim; çocukların kitaba olan ilgisinin artması, kitap okumayı sevmesi ve böylece okumaya karşı olumlu tutum geliştirerek okuma alışkanlığı kazanması açısından önem arz etmektedir. Bu etkileşimin sağlanması; çocuğun çevresindeki yetişkinlerin okumaya vermiş oldukları değerle yakından ilişkilidir (Yapıcı vd., 2012). Baker ve diğerleri (1997) ebeveynin kitap okumanın değerli ve eğlenceli olduğunu düşüncesine sahip olmasının, çocuğun da kitaba karşı olumlu tutum sergilemesinde etkili olduğunu belirttikleri görülmektedir. Yılmaz'ın (2004) çalışmasında, okul öncesi dönemde çocuğuna kitap okuyan annelerin oranının %20,6; babaların oranının ise %5,2 olduğunu belirlenmiştir. Tezel Şahin ve Tutkun'un (2016) araştırmasında da çocuğa en çok kitabı annenin okuduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada da alan yazındaki araştırmalara benzer şekilde çocuklarına annelerinin daha çok kitap okuduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların görüşmelerde en çok sevdiklerini belirttikleri ve proje sonunda resimledikleri kitaplar hayvan karakterlerini (köpek, gergedan, fil, fare, balık, kırlangıç, oğlak, salyangoz, ahtapot vb.) içeren kitaplardır. Bu bulgu göstermektedir ki, çocuklar, hayvanların konuşturulduğu, kişileştirildiği kitaplara daha çok ilgi duymaktadır. Pek çok çocuk hayvanlara karşı aşırı ilgilidir (Burke ve Copenhaver, 2004) ve doğal yaşamlarının bir parçası olan ve kendilerine daha yakın hissettikleri hayvan karakterlerin olduğu kitapları okumaktan da çok hoşlanırlar. Bu nedenle duygu ve düşüncelerin çocuklara aktarılmasında hayvan karakterlerin kullanılması tercih edilen önemli kurgusal yöntemlerden biri haline gelmiştir (Donovan, 2011). Bu da çocukların kurguya karşı meraklarının artmasına ve dikkatlerinin daha fazla yoğunlaşmasına sebep olmaktadır (Ungan, 2006).

Çocuklar en çok deneyleri, nesnelerden (taş, çorap, vida vb.) yeni şekiller oluşturdukları çalışmaları, dans müzik içeren aktiviteleri, oyunları, oyun materyalleri üretebildiği, dâhil olabildiği mutfak işlerini sevmişlerdir. Tercih edilen etkinliklerin hepsi çocuğun aktif olduğu katılım gösterdiği etkinliklerdir. Bu da göstermektedir ki en kalıcı öğrenme çocuğun yaparak yaşayarak, aktif bir şekilde öğrenmesidir. Bu nedenle çocuk öğrenme sürecinde bedenini kullanmalı, oynamalı, eğlenmeli, yeni şeyler üretebilmelidir.

Nitelikli Kitap Nitelikli Zaman Projesi; çocukların kitaplara karşı olumlu bir tutum geliştirmesi ve ailelerin çocukları ile kaliteli zaman geçirmesini amaçlamaktadır. Ortaya çıkan bu sonuç doğrultusunda projenin belirtilen amaçlara ulaşma konusunda etkili olduğu söylenebilir. Yapılan araştırmalar da okul öncesi dönemde ebeveynlerin evde çocuklarına kitap okumasının; çocukların okumaya karşı ilgi düzeylerini artırması, dil ve okuma yazma becerilerinin gelişimini desteklemesi açısından etkili olduğunu göstermektedir (Ortiz, Stove ve Arnold, 2001; Constantine, 2004; Karrass ve Braungart-Rieker, 2005). Ailelerin evde çocuklarına kitap okuması ve ardından kitapla ilişkili etkinlikler yapmasını temel alan çeşitli programlarla ilgili araştırma sonuçları da bu uygulamaların ailelerin çocukları ile nitelikli zaman geçirmesine katkı sağladığını ortaya koymaktadır (Dever, 2001; Yapıcı vd., 2012; Bullock, 2014).

Sonuç olarak; çocuk görüşleri doğrultusunda Nitelikli Kitap ve Nitelikli Zaman Projesi'nin; amaçlarının büyük bir ölçüde gerçekleştiği söylenebilir. Bu doğrultuda; çocukların kitaplara ve

okumaya karşı ilgisinin artırılarak okuma alışkanlığı kazanmasına ve ailelerin çocukları ile nitelikli zaman geçirmesine yönelik çeşitli projelerin geliştirilmesi ve bu projelerin öncelikle dezavantajlı durumdaki çocuklar ve aileler olmak üzere daha geniş kitlelere yaygınlaştırılması önerilmektedir. Bununla birlikte özellikle babanın çocuğa kitap okumasına ve babayla çocuğun etkinlikler yapmasına dayalı projelerin geliştirilmesi önerilebilir.

Kaynakça

- Baker, L., Scher, D., & Mackler, K. (1997). Home and family influences on motivations for reading. *Educational Psychologist*, 32(2), 69-82.
- Barbour, A. C. (1998). Home literacy bags promote family involvement. *Childhood Education*, 75(2), 71-75.
- Bullock, S. (2014). *A look at home literacy experiences and parental support: A case study*. Education Masters Paper 345. https://fisherpub.sjfc.edu/education_ETD_masters/345/
- Burke, C. L. & Copenhaver, J. G. (2004). Animals as people in children's literature. *Language Arts*, 81 (3), 205-213.
- Bus, A. G., Van Ijzendoorn, M. H., & Pellegrini, A. D. (1995). Joint book reading makes for success in learning to read: A meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of educational research*, 65(1), 1-21.
- Clark, A., & P. Moss (2001). *Listening to young children: The mosaic approach*. London: National Children's Bureau.
- Constantine, J. L. (2004). *Relationships among early lexical and literacy skills and language-literacy environments at home and school*. Unpublished Phd thesis, College of Education University of South Florida, Department of Childhood Education College of Education University of South Florida, USA.
- Cook, T., & E. Hess (2007). What the camera sees and from whose perspectives: Fun methodologies for engaging children in enlightening adults. *Childhood*, 14(1), 29-45. doi: 10.1177/0907568207068562
- Cox, S., & Robinson-Pant, A. (2008). Power, participation and decision making in the primary classroom: Children as action researchers. *Educational Action Research*, 16(4), 457-468.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Çocuk Vakfı Raporu (2006). *Türkiye'nin okuma alışkanlığı karnesi*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Dever, M. T. (2001). Family literacy bags: A vehicle for parent involvement. *Journal of Early Education and Family Review*, 8(4), 17-28.
- Donovan, J. (2011). Aestheticizing animal cruelty. *College Literature*, 38(4), 202-217.

- Elmonayer, R. A. (2013). Promoting phonological awareness skills of Egyptian kindergarteners through dialogic reading. *Early Child Development and Care*, 183(9), 1229-1241. Doi: 10.1080/03004430.2012.703183.
- Enz, B.J., & Stamm, J. (2015). The parent's role in developing children's comprehension. En A. DeBruin-Pareki, A. van Kleeck, & S. Gear, *Developing Early Comprehension. Laying the Foundations for Reading Success (Kindle Edition)*. Paul H. Brookes Publishing Co.
- Erdoğan, N. I., Atan, A., Asar, H., Mumcular, F., Yüce, A., Kıraç, M. ve Kilimlioğlu, Ç. (2016). Ebeveyn ve öğretmenlerin birlikte hikâye okuma etkinliklerinin incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1). 125-135.
- Ergül, C., Akoğlu, G., Sarıca, A. D., Karaman, G., Tufan, M., Bahap-Kudret, Z., et al. (2016). An adapted dialogic reading program for Turkish kindergarteners from low socio-economic backgrounds. *Journal of Education and Training Studies*, 4(7), 169-184.
- Fletcher, K. L., & Reese, E. (2005). Picture book reading with young children: A conceptual framework. *Developmental review*, 25(1), 64-103.
- Good, T. L. ve Brophy, J. E. (2008). *Looking in classrooms* (10th ed.). Boston, MA: Pearson/Allyn and Bacon.
- Hill, M., 1997. Participatory research with children. *Child and Family Social Work* 2, 171–183.
- Huebner, C. E., & Payne, K. (2010). Home support for emergent literacy: Follow-up of a community-based implementation of dialogic reading. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31(3), 195-201.
- Jordan, G. E., Snow, C. E., & Porche, M. V. (2000). Project EASE: The effect of a family literacy project on kindergarten students' early literacy skills. *Reading Research Quarterly*, 35(4), 524-546.
- Karrass, J., & Braungart-Rieker, J. M. (2005). Effects of shared parent–infant book reading on early language acquisition. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 26(2), 133-148.
- Kıldan, A. O., & Gümrükçü Bilgici, B. (2011). Okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynlerinin çocuk kitabı seçme ölçütlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 41(192), 105-120.
- Martinez, M., & Roser, N. (1985). Read it again: The value of repeated readings during storytime. *Reading Teacher*, 38(8), 782-786.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Mol, S. E., Bus, A. G., De Jong, M. T., & Smeets, D. J. (2008). Added value of dialogic parent–child book readings: A meta-analysis. *Early education and development*, 19(1), 7-26.

- Morrow, V. and M. Richards (1996). The ethics of social research with children: *An Overview*, *Children and Society*, 10, 90-105.
- O'Kane, C. (2008). The development of participatory techniques: Facilitating children's views about decisions which affect them. In P. Christensen & A. James (Eds.). *Research with children: Perspectives and practices* (2nd ed., pp. 127–154). London: Routledge.
- Ortiz, C., Stowe, R. M., & Arnold, D. H. (2001). Parental influence on child interest in shared picture book reading. *Early Childhood Research Quarterly*, 16(2), 263-281.
- Öztürk Samur, A. ve Çiftçi, Y. (2019). Ailelerin nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerini seçebilme yetkinlikleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, 327-354.
- Öztürk Samur, A., İnal Kızıltepe, G. ve Uyanık, Ö. (2017). Effects of the story-based number program on the development of the number concept of 60-72 month old children. *The Turkish Online Journal of Educational Technology, Special Issue for INTE 2017*, 1023-1032.
- Öztürk Samur, A. ve Soydan, S. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin Türkçe etkinliklerinde soru sorma stratejilerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 70-83.
- Peterson, C., Jesso, B., & McCabe, A. (1999). Encouraging narratives in preschoolers: An intervention study. *Journal of child language*, 26(1), 49-67.
- Richardson, M. V., Miller, M. B., Richardson, J. A., & Sacks, M. K. (2008). Literacy bags to encourage family involvement. *Reading Improvement*, 45(1), 3.
- Şahin, E.Y., Çelik, G. ve Çelik, B. (2012). Anne-babaların çocuk edebi-yatı kavramına ilişkin görüşleri (Çanakkale örneği). *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı Dergisi*, 12, 109-125.
- Tezel Şahin, F. ve Tutkun, C. (2016). Okul öncesi dönemde anne, baba, çocuk ve kitap. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 24 (5), 2373-2390.
- Ungan, S. (2006). Fabl türünün çocuk edebiyatındaki yeri ve günümüzde bu türden yararlanma olanakları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14, 105-114.
- Van Den Heuvel-Panhuizen, M., Elia, I., & Robitzsch, A. (2016). Effects of reading picturebooks on kindergartners' mathematics performance. *Educational Psychology*, 36 (2) 323-346.
- Van Kleeck, A., & Stahl, S.A. (2003). Preface. In: A. van Kleeck, S.A. Stahl, E.B. Bauer (Eds). *On reading books to children*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum, pp. vii-xii.
- Wade, B. & Moore, M. (2000). A sure start with books. *Early Years*, 20, 39-46.
- Whitehurst, G. J., & Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child development*, 69(3), 848-872.
- Wragg, E. C. ve Brown, G. (2001). *Questioning in the primary school*. London: Routledge Falmer.

- Yapıcı Ş., Can Yaşar, M., İnal Kızıltepe, G. ve Uyanık Ö. (2012). Kitap torbası projesinin anne görüşlerine göre değerlendirilmesi. IIB International Refereed Academic Social Sciences Journal, 3(5), 141-160.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız Bıçakçı, M, Er, S. ve Aral, N. (2018). Etkileşimli öykü kitabı okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerine etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (1), 201-208. doi:10.24106/kefdergi.375865.
- Yılmaz, B. (2004). Öğrencilerin okuma ve kütüphane kullanma alışkanlıklarında ebeveynlerinin duyarlılığı. *Bilgi Dünyası*, 5(2), 115-136.
- Young-Loveridge, J. M. (2004). Effects on early numeracy of a program using number books and games. *Early Childhood Research Quarterly*, 19, 82-98.